

כיבוד האב של אברהם אבינו בפרשנות היהודית הקדומה ובמגילות קומראן

כל הלומד בעיון את הפרטים הראשונים המובאים על אברהם אבינו בספר בראשית, מתמודד עם מספר שאלות העולות מן המקרא. ברשימה קצרה זו ברצוני לפרט את מקצת השאלות הללו, ואת הדרכים שבהן התמודדו עמנו פרשנים יהודים בימי הבית השני, זאת על מנת להציע השלמה חדשה לאחד מקטעי המגילות שנמצאו במערה 4 בקומראן.

בבראשית י"א, כו-לב נאמר (על פי נוסח המסורה):

וַיְחִי תָרַח שְׁבַעִים שָׁנָה וַיֻּלְּד אֶת אַבְרָם אֶת נְחוֹר וְאֵת הָרְן. וְאַלְהָה תּוֹלְדֵת תָּרַח תָּרַח הוֹלִיד אֶת אַבְרָם אֶת נְחוֹר וְאֵת הָרְן וְהָרְן הוֹלִיד אֶת לוֹט. וַיָּמָת הָרְן עַל פְּנֵי תָרַח אָבִיו בְּאֶרֶץ מוֹלְדֵתוֹ בְּאוּר כְּשָׂדִים. וַיִּקַּח אַבְרָם וְנְחוֹר לָהֶם נָשִׁים שֵׁם אִשְׁתֵּי אַבְרָם שְׂרִי וְשֵׁם אִשְׁתֵּי נְחוֹר מְלֶכָה בֵּת הָרְן אָבִי מְלֶכָה וְאָבִי יִסְכָּה. וַתְּהִי שְׂרִי עֶקְרָה אִין לָהּ וְלָד. וַיִּקַּח תָּרַח אֶת אַבְרָם בְּנוֹ וְאֵת לוֹט בֶּן הָרְן בֶּן בְּנוֹ וְאֵת שְׂרִי כַלְתּוֹ אִשְׁתֵּי אַבְרָם בְּנוֹ וַיֵּצְאוּ אִתָּם מְאוּר כְּשָׂדִים לְלֶקֶת אֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ עַד חָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם. וַיְהִי יָמֵי תָרַח חֲמִשׁ שָׁנִים וּמְאַתִּים שָׁנָה וַיָּמָת תָּרַח בְּחָרָן.

מפסוקים אלו עולה, ששעה שתרח, אברם, שרי ולוט עזבו את אור כשדים ללכת לארץ כנען, נשארו נחור ומלכה באור כשדים. בהמשך התיאור מסופר שלאחר תקופה מסוימת שבה ישב אברם יחד עם תרח אביו בחרן, הוא הצטווה ללכת לארץ כנען. בבראשית י"ב, ד נאמר: "וילך אברם כאשר דבר אליו ה' וילך אתו לוט ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן". לאור נתונים אלו מתברר שתרח היה בן מאה ארבעים וחמש שנים שעה שאברם עזב את חרן, שכן אברם נולד כשאביו היה בן שבעים שנים. לפי נוסח המסורה תרח חי עוד שישים שנים, לאחר שאברם עזב את חרן, שכן הוא נפטר כשהיה בן מאתיים וחמש שנים.

מכיוון שלא נאמר בספר בראשית בני כמה היו תרח ואברם שעה שהם עזבו את אור כשדים, אין אנו יודעים כמה זמן שהו אברם, שרי ולוט בחרן. בשאלה זו אנו מוצאים שתי שיטות בפרשנות היהודית מימי הבית השני. לפי שיטה אחת אברם

* רשימה זו נכתבה במלאות לאבי, ד"ר יעקב אשל, שבעים שנים, והיא מוקדשת לו ולאחי, הרב בעז אשל, באהבה רבה.

שהה ארבע עשרה שנים בחרן: "וישב אברם עם תרח אביו בחרן שני שבועי שנים" (ספר היובלים י"ב טו).¹ ואילו באחת המגילות שנמצאו בקומראן (4Q252), נאמר: "בן מאה ואר[ב]עים שנה תרח בצאתו מאור כשדיים ויבוא חרן, ואב[רם] בן ש[ב]עים שנה, וחמש שנים ישב אברם בחרן".² לפי המסורת המתועדת בספר היובלים תרח היה בן מאה שלושים ואחת שנים ואברהם היה בן שישים ואחת שנים, שעה שהם עזבו את אור כשדים,³ ואילו לפי השיטה המתועדת במגילה שנמצאה בקומראן, תרח היה בן מאה וארבעים שנים ואברהם בן שבעים שנים, שעה שהם עזבו את אור כשדים והלכו לחרן.⁴

העובדה שאברהם עזב את אביו בחרן, ושתרח חי שם, לכאורה לבדו, שישים שנים נוספות, עוררה בקרב הפרשנים את השאלה בדבר הדרך שבה התייחס אברהם לתרח אביו. בבראשית רבה מצאנו את המדרש הבא על הפסוקים בתחילת פרשת לך לך:

ויאמר ה' אל אברם לך לך – ומה כתוב למעלה מן הענין 'וימת תרח בחרן' (בראשית י"א, לב) – אמר ר' יצחק אם לענין החשבון, ועד עכשו מתבקש לו עוד ס"ה שנה? אלא בתחילה אתה דורש: שהרשעים קרואים מתים בחייהם, לפי שהיה אברהם מפחד ואומר אצא ויהיו מחללים בי שם שמים ואומרים: הניח אביו בזקנותו והלך, אמר לו הקדוש ברוך הוא: 'לך' אני פוטרך מכיבוד אב ואם, ואיני פוטר אחר מכיבוד אב ואם, ולא עוד אלא שאני מקדים מיתתו ליצאתך – בתחילה: 'וימת תרח בחרן' ואחר כך: 'ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך' (בראשית י"ב, א).⁵

1. הפסוקים בספר היובלים פרק י"ב, המעידים שאברהם ישב עם תרח אביו בחרן ארבע עשרה שנים, מתועדים בעותק של ספר היובלים שנמצא במערה 11 בקומראן. ראה: 11Q12 frag. 9; F. García Martínez and others, *Qumran Cave 11 II, 11Q2-18, 11Q20-30* (DJD 23), Oxford 1998, p. 217.
2. ראה: G. Brooke, '4Q252. Commentary on Genesis A', in: G. Brooke and others (eds.), *Qumran Cave 4 XVII: Parabiblical Texts, Part 3* (DJD 22), Oxford 1996, p.198.
3. על הכרונולוגיה של ספר היובלים, ראה: J.C. VanderKam, 'Studies in the Chronology of the Book of Jubilees', in: idem (ed.), *From Revelation to Canon*, Leiden-Boston-Köln 2000, pp. 522-544, esp. pp. 532-537.
4. על האפשרות שהקביעה שאברהם היה בן שבעים שנים כשהוא עזב את אור כשדים קשורה לארבע מאות השנים שנזכרו בבראשית ט"ו, יג, ולארבע מאות ושלושים השנים שנזכרו בספר שמות, ראה: M.J. Bernstein, '4Q252: From Re-Written Bible to Biblical Commentary', *JJS* 45, 1994, pp. 12-14 גם למסורות המופיעות בסדר עולם רבה ובמדרש לקח טוב הגורסות שברית בין הבתרים נכרתה עם אברהם כשהיה בן שבעים שנים. ראה הערה 17 להלן.
5. בראשית רבה פרשה לט, מהד' תיאודור-אלבק עמ' 369. דומה שר' יצחק גרס סה שנה (כלומר שישים וחמש שנים) למרות שלשיטתנו הוא צריך היה לגרוס ס שנה (שישים שנים), שכן הוא חישב את חישוביו לפי השיטה שאברהם עלה ארצה קודם להיותו בן שבעים וחמש,

כיבוד האב של אברהם אבינו בפרשנות היהודית הקדומה ובמגילות קומראן

התשובה המופיעה במדרש, ולפיה אברהם עזב את אביו בחרן, כיוון שהאל פטר את אברהם ממצוות כיבוד אב הנה, כמובן, קשה. לפיכך אין זה מפתיע, שניתן למצוא גם כיווני פרשנות אחרים בנושא זה.⁶ לפני הפרשנים שהניחו שאברהם לא עזב את אביו ושהוא הלך לארץ כנען רק לאחר שתרח נפטר, עמדו שתי אפשרויות: הראשונה היא להקדים את מותו של תרח, והשנייה היא לאחר את הליכתו של אברהם. בדרך הראשונה הלכו סופרים יהודים שעיבדו את הנוסח ההרמוניסטי המתועד בחומש השומרוני.⁷ סופרים אלו גרסו בבראשית י"א, לב: "ויהיו ימי תרח חמש שנים וארבעים ומאת שנה וימת תרח בחרן".⁸ לפי נוסח זה, אברהם לא עזב את חרן אלא לאחר פטירתו של אביו, שכן תרח חי מאה ארבעים וחמש שנים ולא מאתיים וחמש שנים.⁹

גם פילון האלכסנדרוני ציין שאברהם אבינו לא השאיר את אביו בחרן והלך לו לארץ כנען:

אברהם היגר מאור כשדים והתגורר בחרן, ולאחר מותו של אביו הוא עזב גם את הארץ הזו
(על הגירת אברהם 177).¹⁰

ולאחר מכן חזר לחרן כמו שכתוב בסדר עולם רבה ובמדרש לקח טוב. ראה הערה 17 להלן, ואת הערתם הארוכה של תיאודור ואלבק, שם.

6. לסיכום הפתרונות השונים הקיימים לבעיה פרשנית זו, ראה את דיונו הקצר והממצה של י' קוגל, J.L. Kugel, *Traditions of the Bible*, Cambridge Mass-London 1998, pp. 270-271, וכן את מחקרו החשוב של מ' קיסטר, 'Leave the Dead to Bury Their own Dead', in: J.L. Kugel (ed.), *Studies in Ancient Midrash*, Cambridge Mass. 2001, pp. 45-46. Y. Zakovitch, 'The Exodus from Ur of the Chaldeans: A Chapter in Literary Archaeology', in: R. Chazan and others (eds.), *Ki baruch Hu: Ancient Near Eastern, Biblical and Judaic Studies in Honor of B.A. Levine*, Winona Lake 1999, pp. 429-439.
7. על העיבוד ההרמוניסטי היהודי העומד בבסיס החומש השומרוני, ראה: א' אשל וח' אשל, 'תאריך התגבשותו של החומש השומרוני לאור המגילות המקראיות מקומראן', בתוך: א' שטרן וח' אשל (עורכים), **ספר השומרונים**, ירושלים תשס"ב, עמ' 129-152.
8. א' טל, **חמישה חומשי תורה לפי נוסח שומרון**, תל אביב תשנ"ד, עמ' 10.
9. יש לציין, כי בבראשית י"ב, א, על פי נוסח המסורה והנוסח השומרוני, נאמר: "לך מארצך וממולדתך ומבית אביך". דומה, כי אילו קיבלנו את הגרסה המתועדת בחומש השומרוני, ולפיה תרח נפטר לפני שאברם עזב את חרן, וכל בני המשפחה הנותרים הלכו יחד עם אברם לארץ כנען, הצירוף "בית אביך" בפסוק זה הנו קשה.
10. הדגשה דומה באה לידי ביטוי בדבריו של סטפנוס המובאים ב**מעשי השליחים**: "אלהי הכבוד נראה אל אברהם אבינו בהיותו בארם נהרים לפני שגר בחרן. ויאמר אליו: 'לך מארצך וממולדתך ובא אל הארץ אשר אראך'. אז יצא מארץ כשדים וגר בחרן ואחרי מות אביו העביר אותו אלהים משם אל הארץ הזאת אשר אתם גרים בה כעת" (**מעשי השליחים** ז ב-ד).

שני פרשנים נוצרים הלכו בדרך ההפוכה לגישה שמצאנו בחומש השומרוני. הם פירשו את הפסוקים בספר בראשית כאילו הפסוק בבראשית י"ב, ד: "ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן" לא מדבר על גילו הביולוגי של אברהם, אלא על גילו הרוחני. לשיטתם עברו שבעים וחמש שנים מאז שאברהם הכיר באל ועד שהוא עלה לארץ ישראל. לשיטתם אברהם היה בן שישים שנים שעה שהוא עמד על מציאותו של האל, ואז לשיטתם הוא לכאורה נולד מחדש. מכאן שאברהם עזב את חרן כשהיה בן מאה שלושים וחמש שנים בדיוק בשנה שבה תרח אביו נפטר.¹¹ גרסת נוסח המסורה, שלפיה תרח חי מאתיים וחמש שנים, בניגוד לשיטה שמצאנו בחומש השומרוני שלפיה תרח חי רק מאה ארבעים וחמש שנים, הייתה ככל הנראה מקובלת על מחבר המגילה מקומראן שצוטטה לעיל (4Q252). על סמך הנחה זו ניתן להשלים בשורה 10 את הנוסח הבא:¹²

4Q252 Col II (frags. 1, 3)

8. בן מאה ואר[ב]עים שנה תרח בצאתו
9. מאור כשדיים ויבוא חרן. ואב[רם בן ש]בעים שנה. וחמש שנים ישב
10. אברם בחרן. ואחרי צא[ת אברם אל] ארץ כנען ששי[ם שנה מת תרח].

דומה שניתן למצוא במשפט המופיע במדרש המתועד בבראשית רבה: "אמר לו הקב"ה אני פוטרך מכיבוד אב ואם, ואיני פוטר אחד מכיבוד אב ואם", רמז לפתרון נוסף לבעיית הפרשנית, כיצד עזב אברהם את תרח אביו בחרן והלך לו לארץ כנען. כפי שראינו, מבראשית י"א, א, כט-לא, עולה, שנחור ומלכה נשארו באור כשדים שעה שתרח, אברם, שרי ולוט הלכו לחרן. מהפרטים המובאים בהמשך ספר בראשית מסתבר, שנחור ומלכה לא נשארו באור כשדים, אלא הצטרפו למשפחתם בחרן. בבראשית כ"ד מסופר, שהעבד שאותו שלח אברהם לארצו ולמולדתו בא אל עיר נחור (שם, י). לא ברור אם הצירוף עיר נחור הנו כינוי לחרן, או הכוונה לעיר אחרת. עיר בשם נחור נזכרת בכתובות אכדיות, והיא ככל הנראה הייתה סמוכה לחרן.¹³ רבקה הציגה את עצמה לפני העבד: "בת בתואל אנכי בן מלכה אשר ילדה לנחור" (שם, כד). נכדו של נחור, לבן הארמי, ישב כמו אבי־סבו בחרן (בראשית כ"ח, י).

11. כך פירשו הירונימוס (שאלות על בראשית, על בראשית י"ב, ד), ואוגוסטינוס (עיר האלהים 14-16:16).

12. ג'ורג' ברוק קרא בשורה 10: "ואחר יצא] [ארץ כנען ששי[ם]". הוא לא הציע השלמות לשורה זו. ראה: ג' ברוק (לעיל, הערה 2). נראה שיש לחבר את היר"ד למילה הקודמת, ולגרוס: ואחרי צא[ת] כפי שהציע מ' ברנשטיין (לעיל, הערה 4), עמ' 12. אפשרות אחרת היא להשלים: "ואחר יצא[ת אברהם אל] ארץ כנען ששי[ם]".

13. ראה: א' מלמט, ערך 'נחור', אנציקלופדיה מקראית ה, ירושלים תשכ"ח, עמ' 807-808; ג' גליל, בראשית (עולם התנ"ך), תל אביב 1993, עמ' 156-157.

כיבוד האב של אברהם אבינו בפרשנות היהודית הקדומה ובמגילות קומראן

יצחק היה "בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה בת בתואל הארמי מפדן ארם... לו לאשה" (בראשית כ"ה, כ),¹⁴ מכאן, שהעבד בא לקחת את רבקה בשנת מאה וארבעים לאברהם, חמש שנים לאחר פטירתו של תרח.¹⁵ מכיוון שבבראשית כ"ד נזכרים בתואל ולבן (שם, נ), דומה שכאשר העבד בא לעיר נחור, נחור כבר לא היה בין החיים. כיוון שלגבי הרן מצאנו את ההדגשה: "וימת הרן על פני תרח אביו" (בראשית י"א, כח), ולא מצאנו הדגשה דומה באשר לנחור, יש לשער שנחור נפטר במהלך חמש השנים שעברו מפטירתו של תרח ועד להגעתו של העבד לביתו של בתואל. אין בידינו פרטים מתי נחור ומלכה עזבו את אור כשדים והצטרפו לתרח בחרן, אך כיוון שאין ספק שהם באו לחרן, דומה שהפתרון הפרשני הפשוט ביותר לשאלת עזיבתו של אברהם את תרח, הוא להניח שנחור הגיע לחרן לפני שאברהם עזב את אביו. בספר היובלים נאמר בפירוש שנחור היה אז בחרן ועליו הוטלה האחריות לטפל בתרח:

ויהי בשנה השביעית לשבוע השישי וידבר (אברהם) אל אביו ויגד לו כי יצא מחרן ללכת ארצה כנען לראותה וישוב אליו. ויאמר לו תרח אביו: לך בשלום, אלוהי העולם יצליח דרכך ויהי ה' עמך ויצילך מכל רע, ויתן לך רחמים, חן וחסד לפני כל רואיך ולא יוכל אדם לשלוט בך להרע לך, לך בשלום. ואם תראה ארץ טובה בעיניך לשבת בה, קום וקחני עמך. וקח עמך את לוט בן הרן אחיך כבנך, ויהי אלהים עמך. ואת נחור אחיך הנח איתי עד שובך בשלום ונלך כלנו יחד עמך (ספר היובלים י"ב כח-לא).¹⁶

לפי תיאור זה בספר היובלים שעה שאברהם עזב את חרן, עדיין תרח ואברהם התכוונו לעמוד בהחלטה שקיבל על עצמו תרח באור כשדים: "ללכת ארצה כנען" (בראשית י"א, לא). לפיכך אברהם התכוון לחזור לחרן ולהעלות את אביו לארץ ישראל. אלא שלא מצאנו בספר היובלים תיאור שלפיו אברהם חזר לחרן לאחר שהלך לארץ כנען.¹⁷ בכל מקרה, לפי התיאור בספר היובלים אברהם לא השאיר את

14. הארמים נחשבו לצאצאיו של נחור. תפיסה זו באה לידי ביטוי ברשימת בניו של נחור (בראשית כ"ב, כ-כד), אשר שניים מילדיו נקראו קמואל אבי ארם ומעכה, ובעיקר בסיפור על הגלעד, יגר שהדותא, שנבנה בגבול ישראל ארם (בראשית ל"א, מד-נד).

15. כידוע, אברהם היה "בן מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו" (בראשית כ"א, ה). אברהם נולד כשתרח היה בן שבעים שנים, מכאן ששנתו הארבעים של יצחק חלה מאתיים ועשר שנים לאחר הולדתו של תרח, שלפי נוסח המסורה ותרגום השבעים חי מאתיים וחמש שנים.

16. התרגום הוא על פי מהדורת א"ש הרטום, **הספרים החיצוניים, ספורי אגדה ב**, תל אביב תשכ"ה, עמ' 52.

17. בסדר עולם רבה ובמדרש לקח טוב נאמר שאברהם עלה ארצה לפני שהגיע לגיל שבעים, ולאחר ברית בן הבתרים חזר לחרן, בסדר עולם נאמר: "אברהם אבינו היה בשעה שנדבר עמו בין הבתרים בן ע' שנה, שנאמר 'ויהי מקץ שלושים שנה וארבע מאות שנה' (שמות י"ב, מא). לאחר שנדבר עמו ירד לחרן ועשה שם חמש שנים". ראה: ד"ב רטנר, **מדרש סדר עולם**,

אביו לבד, שכן נחור היה בחרן, והוא שהיה צריך לטפל בתרח. דומה, שבעל ספר היובלים טשטש בכוונה את העובדה שעל פי בראשית י"א, לא, תרח השאיר את נחור ומלכה באור כשדים שעה שהוא הלך לחרן, ושהם הצטרפו למשפחה רק מאוחר יותר. בספר היובלים כתוב בפשטות: "ויצא תרח מאור כשדים הוא ובניו" (י"ב טו). לא מצאתי בפרשנות היהודית הקדומה קביעה כמה זמן עבר מהליכתם של תרח ואברהם מאור כשדים עד שנחור ומלכה הצטרפו לתרח בחרן. בטקסט נוצרי הכתוב סורית, המבוסס על ספר היובלים, שחיבר יעקב מאדסה (הסמוכה לחרן), צוין שנחור הגיע לחרן זמן קצר לאחר שתרח ואברהם הגיעו לשם.¹⁸

לאור נתונים אלו נראה לי, שיש לשקול את האפשרות שמא ניתן להשלים את שמו של נחור בחיבור המכונה 'פסבדו־יובלים' (4Q225), קטע 2, שהתגלה במערה 4 בקומראן. ראשיתו של טור זה מקוטעת מאוד, אך לשיטתי ניתן להציע לו את ההשלמות הבאות:¹⁹

4Q225 Frag. 2 Col. i

0.] אך בשר בנפשו דמו לא[
1. [תאכלו וכל נפש אשר תאכל דם כר]ת תכרת הנ[פש] היא
2. [מקרב ע]מיה [ויצא נחור מאור ויש]ב בחרן עשר[י]ם [ש]נה
3. [ויאמר א]ברהם אל אלוהים אדני הנני בא עררי ואל[יעזר]
4. [בן ביתי] הוא וירשני

ניו יורק תשכ"ו, עמ' 4-5. דברים דומים מופיעים גם במדרש לקח טוב פרשת לך לך, מהד' בובר עמ' 56. חישובים אלו נועדו להסביר את ארבע מאות השנים ואת ארבע מאות ושלושים השנים שבהם ישבו בני ישראל במצרים (בראשית ט"ו, יג; שמות י"ב, מ-מא). לדיון בשיטות חישוביות אלו, ראה: R.H. Charles, *The Book of Jubilees*, London 1902, pp. 103-104. בכל מקרה לפי החישובים הללו אברהם עלה ארצה וחזר אל אביו בחרן, לפני שהוא הגיע לגיל שבעים וחמש. לא מצאתי שיטה שלפיה אברהם אבינו חזר לבקר את תרח בחרן במהלך שישים השנים שבהן תרח חי בחרן, לאחר שאברהם קיים את הציווי 'לך לך' ועלה לארץ כנען בגיל 75 שנים.

18. S.P. Brock, 'Abraham and the Ravens: A Syriac Counterpart to Jubilees 11-12 and Its implications', *JSJ* 9, 1978, p. 139; W. Adler, 'Jacob of Edessa and the Jewish Pseudepigrapha in Syriac Chronography', in: J.C. Reeves (ed.), *Tracing the Threads*, Atlanta 1994, pp. 157-164.

19. J.C. VanderKam and J.T. Milik, '4Q225. Pseudo-Jubilees⁹', ראה: in: H. Attridge and others (eds.), *Qumran Cave 4 VIII: Parabiblical Texts, Part 1* (DJD 13), Oxford 1994, p. 145. שחזור שונה לחלוטין של שורות אלו הציע רוברט קוגלר. ראה: R.A. Kugler, '4Q225 2 i l. 1-2: A Possible Reconstruction and Explanation', *JBL* 126, 2007, pp. 172-181.

1. [לא עשה את הפסח ולא היה בדר]ך תכרת הנ[פש] היא
2. [מקרב ע]מיה [ויקרב חדל כי יש]ב בחרן עשר[י]ם [ש]נה.

כיבוד האב של אברהם אבינו בפרשנות היהודית הקדומה ובמגילות קומראן

5. [אמר אד]ני אל א[ב]רהם שא צפא את הכוכבים וראה
6. [וספור את] החול אשר על שפת הים ואת עפר הארץ...

לפי הצעת השלמה זו, שורות 0 עד 2 שייכות למסורות על נח ולאיסור אכילת הדם המופיעים בבראשית ט', ד-ה (ובספר היובלים ו' ז-ח), השווה גם את האיסורים לאכול דם, בויקרא י"ז, י-יד ובדברים י"ב, טז.²⁰

המהדירים שפרסמו את מגילה זו ציינו שהם לא מצאו כל מסורת במחזור סיפורי אברהם, ולפיה אברהם שהה בחרן עשרים שנים.²¹ אם נאמץ את ההשלמה המוצעת, הסופר לא דיבר על אברהם אלא על נחור. השלמה זו מבוססת על ההנחה שהסופר שחיבר את היצירה שלפנינו (4Q225) סבר, שנחור הגיע לחרן במהלך התקופה שאברהם שהה שם, כלומר, זמן לא רב לאחר שתרח הגיע לחרן. לשיטתו, אברהם עזב את אביו בחרן, שכן נחור קיבל על עצמו לדאוג לתרח, כפי שצוין בפירוש בספר היובלים.²² עשרים שנים לאחר מכן, שעה שתרח עדיין היה בחיים, עזב נחור את חרן, נטש את אביו ועבר להתגורר בעיר נחור (בראשית כ"ד, י). אם נאמץ את ההשלמה המוצעת, מסתבר שהסופר שחיבר את 4Q225 סבר שעיר נחור לא הייתה חרן, אלא עיר אחרת. ייתכן, שלפי גישה פרשנית זו, האיסור לעזוב את חרן חל על נחור שננטש את אביו לבדו, ולא על אברהם שהשאיר אותו עם אחיו.²³ השאלה הנותרת פתוחה היא, אם הפרשן שחיבר את היצירה המתועדת ב-4Q225 חשב, כי משפט קצר זה, שקבע שנחור ישב בחרן עשרים שנים – כלומר רק שליש מהתקופה שבה תרח ישב בחרן, לאחר שאברהם הלך לארץ כנען – די בו כדי לנקות את אברהם אבינו מאשמת אי-כיבוד אביו, וניתן להסתפק במשפט קצר זה, על מנת להפנות אצבע מאשימה בנושא כיבוד תרח כלפי נחור?²⁴

20. על הלכה זו ראה: כ' ורמן, 'דין כיסוי דם ואכילתו בהלכה הכוהנית ובהלכת חכמים', **תרביץ** סג, תשנ"ד, עמ' 173-183.
21. ונדרקם ומיליק (לעיל, הערה 19), עמ' 148. הם ציינו, שתקופה של עשרים שנים בהקשר לחרן ידועה רק ממחזור סיפורי יעקב, אשר ישב עשרים שנים בחרן, ראה: בראשית ל"א, א, לה-מא. ראה גם את הערתו של ברנשטיין על קטע זה (לעיל, הערה 4), עמ' 13-14, הערה 43.
22. סופר זה נטה לנסח את דבריו במשפטים קצרים, ללא הסברים, תוך קפיצה מנושא לנושא. ראה לדוגמה את קביעותיו בקטע 2, טור 2, שורות 10-11 אצל ונדרקם ומיליק (לעיל, הערה 19), עמ' 149.
23. בגלל הפסוק: "בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם תרח אבי אברהם ואבי נחור ויעבדו אלהים אחרים" (יהושע כ"ד, ב), נהגו פרשנים יהודים להאשים את תרח ואת נחור בעבודה זרה ובחטאים נוספים. ראה: י' קוגל (לעיל, הערה 6), עמ' 247-249.
24. כדוגמה לגישה המניחה שהסופרים שכתבו את המגילות שנמצאו בקומראן וקוראיהם ידעו את התנ"ך בעל פה, ורמזו לפסוקים מסוימים על ידי שימוש בצירופים המופיעים בהם, ראה למשל: ח' אשל, 'הרקע ההיסטורי של 4QTest לאור התגליות הארכיאולוגיות', **ציון** נה, תש"ן, עמ' 141-150.